

לי בשבט, תשע"ו
9 בפברואר, 2016

בדוא"ל

לכבוד
ח"כ ניסן סלומינסקי
יו"ר ועדת חוקה, חוק ומשפט
כנסת ישראל
א.נ.,

הנדון: הצעת חוק הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות (תיקון מס' 3), התשע"ה – 2015

בשם חברי איגוד חברות ממוסדות למתן אשראי שבלשכת המסחר (להלן: "האיגוד"), להלן הערות להצעת חוק הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות (תיקון מס' 3), התשע"ה – 2015 (להלן: "הצעת החוק").

א. מבוא (תמצית מנהלים)

האיגוד מברך ככלל על קידום הצעת החוק ואולם מוצא כי נדרשים בה תיקונים מהותיים על מנת להשיג את התכלית שבבסיס החקיקה והיא הסדרת שוק רב שכבתי של אשראי בתנאים הוגנים ושווים בין השכבות השונות.

הגדרות –

שוק האשראי נחלק לבנקים ולגופים מוסדיים (חברות ביטוח וחברות מנהלות של קופות גמל ופנסיה) אליהם נתייחס במכתבנו זה לצורך הנוחות במאוחד כנותני אשראי מוסדיים, ומן הצד השני, לנותני אשראי שאינם נמנים על שתי הקבוצות הראשונות, ולעניין מכתבנו זה והאיגוד נשוא מכתבנו זה, נתייחס אליהם כאל נותני אשראי ממוסדים לאורך כל מכתבנו.

ראשית, יש לתקן הצ"ח כך שלא תמשיך להנציח האפליה הנמשכת של נותני האשראי הממוסדים במתן הלוואות –

העובדה שבהצעת החוק מבקשים להשוות את שיעור הריבית המקסימאלי שיוכלו לגבות כל הגופים (הן המוסדיים והן הממוסדים) אינה יוצרת שוויון. ההיפך, בחקיקה יש כדי להנציח, דה-יורה, את האפליה הקיימת בין המערכת המוסדית לבין החברות הממוסדות. הסיבה לכך הנה שבין הגופים המוסדיים והחברות הממוסדות הבדלים משמעותיים שחייבו קביעת שיעור ריבית מקסימאלי גבוה יותר לגופים הממוסדים מאלה המוסדיים. בין ההבדלים האמורים ניתן למנות: (א) עלויות נטילת האשראי של חברה ממוסדת למתן אשראי שגבוהות מאלה של גוף בנקאי; (ב) עלויות התפעול של העמדת הלוואה של גוף ממוסד שעולות על אלה של גוף מוסדי; (ג) עלויות איסוף, גיבוש, ניתוח וריכוז המידע של נותני האשראי הממוסדים לאורך כל חיי הלוואה שגבוהות משמעותית מאלה של הגופים המוסדיים; וכן (ד) העובדה שהסיכונים שעומדים בפני נותני האשראי הממוסדים בעת מתן הלוואה עולים משמעותית על אלה של הגוף המוסדי, שכן, הלוואות נותני האשראי הממוסדים אינן מגובות בבטחונות בדרך כלל. האיגוד אף מבקש להדגיש כי עלויות אלה עשויות לעלות בשים לב לתזכיר חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ה-2015 (להלן: "תזכיר חוק חדלות פירעון") שמקודם על ידי משרד המשפטים ושיביא להפטר מהיר יותר של חייבים ומשכך ליכולת פירעון נמוכה יותר מחייבים לצד עלויות גביה גבוהות יותר.

יש, אפוא, לפני החלת מגבלה על נותני האשראי הממוסדים, להשוות את תנאי מתן ההלוואות שלהם, לאלה של הגופים המוסדיים.

מבלי לגרוע מהטענה בצורך להשוות את התנאים שחלים על כלל הגופים, אך על מנת להבטיח, כבר בשלב הראשון, כי תחול השוואה של אופן חישוב שיעור עלות האשראי המרבי הקבוע בהצעת החוק, על כלל מרכיביו, כך שיתאפשר ללקוח, בעת שהוא בוחן את שיעור עלות זה בין הגופים המוסדיים לבין נותני האשראי הממוסדים, לערוך השוואה הוגנת של תפוחים מול תפוחים ולא תפוחים מול תפוזים, לקבוע נוסחה מפורשת וברורה אודות אופן חישוב שיעור זה, על כלל מרכיביו ואילו מרכיבים ייכללו בו.

לצד האמור, מוצע בהקשר זה לאפשר למפקח, אותו רגולטור שימונה לתפקידו מכוח חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים, במסגרת סמכויותיו, לקבוע את הריבית המקסימאלית או את ההוראות שיחולו בקשר לתוספת שתיכלל בעלות האשראי, בהתאם למצב השוק, על כלל שחקניו, ועל מנת למנוע אפליה לרעה של נותני האשראי הממוסדים.

שנית, ובמצטבר, מוצע לאפשר לנותני האשראי הממוסדים לקבל הלוואה מבנק ישראל בתנאים זהים לבנקים או מגוף אחר כפי שייקבע בחקיקה –

בדומה למצב שחל כיום בבנקים, כך שמתאפשר להם לקבל הלוואה מבנק ישראל בריבית מועדפת (של בנק ישראל) והם מעמידים הלוואות תוך שמירת מרווח ביחס להלוואה בתנאים (מועדפים) שהם קיבלו, ועל מנת לצמצם את המרווח המפורט לעיל בקשר לאופן בו נותני האשראי הממוסדים מופלים ביחס לבנקים, יש לאפשר לנותני האשראי הממוסדים ליטול הלוואה מבנק ישראל או מגוף אחר כפי שייקבע בחקיקה בתנאים מועדפים גם כן למנוע את אפליית נותני האשראי הממוסדים בעלויות נטילת האשראי שהם נושאים ביחס לגופים מוסדיים.

שלישית, יש לקבוע שיעור ריבית מינימאלי או סכום מינימאלי לתשלום בגין הלוואות בסכומים נמוכים או במח"מ קצר שתחת הצעת החוק לא יצדיקו כלל את העמדתן וכן יש לקבוע פטור מחובות לפי החוק להלוואות אלה –

בהלוואות בסכומים נמוכים בדרך כלל ו/או במח"מ קצר, ובשים לב לכך שהמח"מ של ההלוואות של נותני האשראי הממוסדים קצר יחסית (בן מספר חודשים בודדים), ועל רקע העובדה שלצורך העמדת הלוואה קיימות עלויות בסיס שלא ניתן להפחיתן, ראוי לקבוע להלוואות אלה שיעור ריבית מינימאלי או עלות קבועה בסיסית שתעלה דה-פקטו על שיעור הריבית המקסימאלי הקבוע בהצעת החוק, שאם לא כן, לא תהא הצדקה כלכלית להעמיד הלוואות אלה, ולא יהא לציבור שנדרש להלוואות אלה מענה מחוץ למערכת הבנקאית. לחלופין, ניתן להחריג את עלויות העמדת הלוואה בהלוואות מסוג זה מהגדרת ה"תוספת". מעבר לאמור, בהלוואות בסכומים קטנים כאמור לעיל ראוי לקבוע גם פטור מהוראות הצעת החוק לרבות הסכם בכתב וכיו"ב.

רביעית, יש לקבוע כי הצעת החוק לא תחול על תאגידים ואף לא תחול על עוסקים מורשים –

עמדת האיגוד היא שיש להחריג מתחולת הצעת החוק עוסקים מורשים שמקיימים תנאים הדומים לתאגידים שכן החוק לא נועד להגן על בעלי עסקים אלה שיודעים לכלכל את צעדיהם אף ללא ההגנות הקבועות בבסיס החקיקה.

חמישית, יש להחריג מתחולת הגדרת הלוואה בהצעת החוק נכיון שטר של צד ג' –

נכיון שטר של צד ג' אינו בגדר עסקת הלוואה, שכן, הלווה מוכר את ההלוואה לנותן האשראי כנגד עמלה שנפרעת בעת התשלום ללווה כנגד השטר וככלל, מאותו רגע ואילך, הלווה אינו עוד בעל דינו של נותן האשראי, האוחז בשיק, אלא מושך השיק, עד סכום השיק שנקבע בשטר.

שישית, יש להחיל משטר מקל בכל הנוגע לאכיפה –

בהצעת החוק מוצעת אכיפה פלילית כנגד אלה שמפרים את הוראות החקיקה. מדובר בהרחבה משמעותית של החשיפות של נותני האשראי הממוסדים תוך שהיא עשויה להוביל למחנק של שוק האשראי ולסטגנציה, ומשכך, אף שלא להשיג את המטרות שנקבעו בבסיס החקיקה. על האמור מוצע להוסיף תקופת מעבר במהלכה יתאפשר לגופים השונים להיערך לחקיקה החדשה ושבמהלכה לא תחול אכיפה כנגד הגופים השונים וזאת למשך שנתיים ממועד כניסת תיקון החוק לתוקף. בתום השנתיים, תתאפשר תקופת מעבר נוספת, בת שנתיים נוספות, במהלכן ככל שתחול הפרה תישלח אודות כך התראה ואולם לא יינקטו אמצעי אכיפה כנגד המפר. בתקופת המעבר תושג משמעת והשוק "יחונך" בהתאם למשטר החדש. לצד האמור, על מנת לשמור על מידתיות, מוצע להוסיף אפשרות תיקון של פגם שנפל בהסכם תוך 7 ימים מיום קבלת הודעה בכתב אודות כך מהלווה, דבר שיכשיר את הפגם, ככל שנפל בכריתת ההסכם והגביה.

שביעית - יש לקרוא אסדרה זו לצד הצ"ח הפיקוח על שירותים פיננסיים ולהבטיח כי לא יתקיים ארביטראז'

רגולטורי בין הצעות החוק –

במקביל להערוותיו להצעת החוק, העיר האיגוד להצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים חוץ-מוסדיים), התשע"ו – 2015 (להלן: "הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים") שנידונה בפני ח"כ אלי כהן, בועדה המיוחדת לדין בהצעת חוק הרשות הממשלתית להתחדשות עירונית ובהצעת חוק שירותים פיננסיים חוץ מוסדיים.

האיגוד רואה הצעת חקיקה זו בצוותא חדא עם הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים, ככלים שלובים, שנועדו לשכלל את השוק, למגר תופעות פסולות שאחזו בו, ולעודד את התחרות.

יש להבטיח כי כלל החובות וההכבדות המוטלות על השחקנים בהצעת חוק זו ייקראו לצד אלה המוטלות בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים על מנת להבין את המעמסה המוטלת על נותני האשראי הממוסדים בעת ובעונה אחת ולוודא כי תחול הרמוניה חקיקתית בין שני החוקים.

ב. פירוט הערות האיגוד

1. להלן נפרט את הערות האיגוד לצד הערות נוספות שמפורטות בגוף מכתבנו.
2. איגוד החברות הממוסדות למתן אשראי שבלשכת המסחר כולל מוסדות פיננסיים המעניקים אשראי חוץ בנקאי, הן למגזר העסקי והן למגזר הפרטי. חברי האיגוד הינם החברות הגדולות והמובילות במשק הישראלי בתחום האשראי הממוסד שאינו מוסדי.
3. האיגוד מברך, ככלל, על קידום הצעת החוק.
4. יש בהצעת החוק כדי לקדם העמדת אשראי שיחלץ גופים שאין ידם משגת הלוואה בנקאית ממחנק האשראי בו הם שרויים.
5. יחד עם זאת, מדובר בצעד ראשון מתוך מספר צעדים שעוד נדרש לנקוט בהם, על מנת לרבד את שוק האשראי ולאסדר שוק אשראי רב שכבתי, בעל אדנים מוסדיים וממוסדים, אלה לצד אלה.
- 1.1. הצעת החוק מנציחה את האפליה הנמשכת של נותני האשראי הממוסדים במתן הלוואות**
6. המצב הקיים כיום בשוק הנו בגדר אבסורד של ממש.
7. כיום, ותכופות, האשראי המוסדי ניתן בריבית גבוהה יותר מזו של האשראי הממוסד, בגין הלוואות עם בטחונות גדולים יותר מאלה שניתנים לנותני האשראי הממוסדים, בעוד דווקא נותני האשראי הממוסדים "מסומנים" בעיני הציבור ככאלה שגובים ריבית נשך ולא מתאפשר להם כלל להתחרות בתנאים שווים מול המערכת המוסדית, והדבר אף אינו נתון במחלוקת (ראו ע' 823 להצעת החוק, דברי ההסבר לסעיפים 15 ו-16).
8. הגם שהצעת החוק מבקשת לתקן את כשל השוק הנוכחי, היא בסופו של דבר אינה נותנת מענה שלם לכשלי השוק כנגדם מתריעים חברי האיגוד מזה תקופה ארוכה.
9. לעמדת האיגוד, הצעת החוק, אשר נועדה לקדם את התחרותיות בשוק האשראי החוץ מוסדי, ממשיכה להחיל את חוסר השוויון המשוע שקיים בין נותני האשראי הממוסדים לבין הגופים המוסדיים, ובפועל, מנציחה, דה-יורה (כלומר, בחוק), את האפליה הקיימת בין המערכת הבנקאית/מוסדית לבין נותני האשראי הממוסדים.
10. אל להצעת החוק לסמא את העין - העובדה שבהצעת החוק מבקשים להשוות את שיעור הריבית המקסימאלי שיוכלו לגבות כל הגופים (הן המוסדיים והן הממוסדים) אינה, ואף אינה יכולה להיות, בגדר בניית כר תחרות שווה בין כל השחקנים בשוק.
11. הבדלים רבים מבחינים בין המערכת המוסדית לבין המערכת הממוסדת. הבדלים אלה לא מקבלים ביטוי או מענה נאות בהצעת החוק.

12. כך, עלויות נטילת האשראי של נותן שירות ממוסד למתן אשראי גבוהות לעתים עשרות מונים מאלה של גוף בנקאי. משכך, קביעת שיעור ריבית מקסימאלי שיחול בצורה שווה על כלל הגופים, מבלי ליתן את הדעת לשוני במרווח בין הגופים השונים, מפלה, בצורה בלתי חוקתית, את נותני האשראי הממוסדים, במתן האשראי. לכל הפחות, ואף אם נתעלם מהטיעון החוקתי, הרי שהצעת החוק ודאי לא תשיג את תכלית החקיקה האמיתית, והיא יצירת תחרות הוגנת ושווה במתן אשראי.
13. כך, גם, עלויות התפעול של העמדת הלוואה של נותן אשראי ממוסד עולות באופן משמעותי על אלה של גוף מוסדי. נותני האשראי הממוסדים נדרשים לקיים מערכות מידע עצמאיות לצורך מתן השירותים שלהם. לגופים מוסדיים מערכות תפעוליות שמשמשות לא רק לצורך העמדת האשראי ומשכך עלויות התפעול הנן טפלות לעלויות האחרות הקיימות לו.
14. כך, גם, עלויות איסוף, גיבוש, ניתוח וריכוז המידע עולות בנותני האשראי הממוסדים משמעותית על אלה של הגופים המוסדיים. נותן אשראי ממוסד נדרש לערוך אנליזה בקשר ליכולתו של לווה לפרוע את הלוואתו, לאסוף אודותיו מידע רלוונטי, להמשיך ולבחון את המידע האמור ויכולת ההשבה לאורך חיי הלוואה, כל זאת, כאשר מידע זה נמסר והוא מבוקר באופן שוטף בגופים המוסדיים. כך, גם, גופים מוסדיים אינם נדרשים לעלויות ייחודיות וייעודיות לצורך גיבוש תעודת אשראי מזהה ללקוח, זו כבר קיימת במערכת המוסדית.
15. כך, גם, הסיכונים שעומדים בפני נותן האשראי הממוסד בעת מתן הלוואה עולים משמעותית על אלה של הגוף המוסדי, שכן, אלה מגובים בבטחונות, בעוד הגוף החוץ בנקאי חשוף למלוא הלוואה שנתן ולאפשרות שזו לא תיפרע.
16. האיגוד אף מבקש להדגיש כי עלויות אלה עשויות לעלות בשים לב לתזכיר חוק חדלות פירעון שמקודם על ידי משרד המשפטים. תזכיר החוק נועד בעיקרו להקל על החייבים ועל הביורוקרטיה שקיימת בהקשר זה תוך מתן הזדמנות שניה לחייבים לצאת לדרך חדשה. כך, בדברי ההסבר:
- "... על דיני חדלות הפירעון לקבוע הסדרים שיאזנו בין בעלי אינטרסים רבים - אינטרס החייבים, אינטרס הנושים וגם אינטרס כללי של הציבור. עליהם ליצור תמריצים שיסייעו לחייבים להסדיר מוקדם ככל הניתן את חובותיהם ולצאת לדרך חדשה. כל אלה דורשים הסדרה חקיקתית מלאה ועדכנית.
- ...
- לצד הסדרת הדין המהותי הצעת החוק מבקשת להציע שינוי מבני ברשויות האמונות על יישום הדין - בתי המשפט, הכונס הרשמי ורשות האכיפה והגבייה. זאת במטרה ליצור הליכים מהירים, יעילים ולצמצם את הביורוקרטיה הקיימת בתחום.
- ...
- המטרה השלישית היא הגברת הודאות והיציבות של הדין, קיצור הליכים והפחתת הנטל הביורוקרטי."
17. סביר להניח כי חקיקה זו, שמקודמת בימים אלה, במקביל להצעת החוק, תביא להפטר מהיר יותר של חייבים. הפטר מהיר יותר של חייבים יקשה על יכולת פירעון מחייבים קיימים או חדשים לצד עלויות גביה גבוהות יותר.
18. השוני בין המאפיינים כפי שפורט לעיל, שיורד לשורשו של עניין, בין השחקנים המוסדיים שמעמידים הלוואה לבין נותני האשראי הממוסדים, אינו מקבל מענה כלשהו בהצעת החוק ואין בו כלל טיפול.

19. לעמדת האיגוד, האפליה בין הגופים השונים, שודאי לא עמדה במבחני חוקתיות קודם לכן, אינה עומדת במבחנים אלה גם תחת האסדרה החדשה שאותה מבוקש להחיל תחת הצעת החוק. אך, כפי שצוין כבר לעיל, מעבר למבחני החוקתיות, הרי שאין באסדרה המוצעת כדי להשיג את התכלית שעומדת בבסיסה והיא הבטחה של הגנה נאותה על הצרכנים בשוק האשראי. הגנה נאותה נושאת שני פנים – מצד אחד, הגנה במובן זה שהאשראי שיינתן לצרכנים יינתן בדרך ובתנאים הוגנים; ומצד שני, הגנה במובן זה שלצרכנים תהיה אפשרות לקבל אשראי כאמור ויכולת לבחור בין נותני אשראי שונים. הצעת החקיקה אינה מקיימת את הרכיב השני של ההגנה האמורה.
20. יש, אפוא, לפני החלת מגבלה על נותני האשראי הממוסדים, להשוות את תנאי מתן ההלוואות שלהם, לאלה של הגופים המוסדיים.
21. לצד האמור, יש לקבוע כללים ברורים שיבטיחו ששיעור עלות האשראי המרבי יחושב באופן שווה בין כל הגופים, שכן, בשונה מנותני האשראי הממוסדים, בגופים המוסדיים, ובעיקר בתאגידים הבנקאיים, שם ניתן לייחס רכיבים שונים להלוואה ורכיבים שונים ל"תוספות" כהגדרתן בהצעת החוק.
22. מבלי לגרוע מהטענה בצורך להשוות את התנאים שחלים על כלל הגופים, אך על מנת להבטיח, כבר בשלב הראשון, כי תחול השוואה של אופן חישוב שיעור עלות האשראי המרבי הקבוע בהצעת החוק, על כלל מרכיביו, כך שיתאפשר ללקוח, בעת שהוא בוחן את שיעור עלות זה בין הגופים המוסדיים לנותני האשראי הממוסדים, לערוך **השוואה הוגנת של תפוחים מול תפוחים** ולא תפוחים מול תפוזים, **לקבוע נוסחה מפורשת וברורה אודות אופן חישוב שיעור זה, על כלל מרכיביו ואילו מרכיבים ייכללו בו.**
23. לצד האמור, האיגוד מבקש להציע בהקשר זה כי יתאפשר למפקח, אותו רגולטור שימונה לתפקידו מכוח חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים, במסגרת סמכויותיו, לקבוע את הריבית המקסימאלית או את ההוראות שיחולו בקשר לתוספת שתיכלל בעלות האשראי, בהתאם למצב השוק, על כלל שחקניו, ועל מנת למנוע אפליה לרעה של נותני האשראי הממוסדים.

2. במצטבר, מוצע לאשר לנותני האשראי הממוסדים לקבל הלוואה מבנק ישראל בתנאים זהים לבנקים או מגוף אחר כפי שייקבע בחקיקה –

24. בדומה למצב שחל כיום בבנקים, כך שמתאפשר להם לקבל הלוואה מבנק ישראל בריבית מועדפת (של בנק ישראל) והם מעמידים הלוואות תוך שמירת מרווח ביחס להלוואה בתנאים (מועדפים) שהם קיבלו, ועל מנת לצמצם את המרווח המפורט לעיל בקשר לאופן בו נותני האשראי הממוסדים מופלים ביחס לבנקים, יש לאפשר לנותני האשראי הממוסדים ליטול הלוואה מבנק ישראל או מגוף אחר כפי שייקבע בחקיקה בתנאים מועדפים גם כן, כדי למנוע את אפליית נותני האשראי הממוסדים בעלויות נטילת האשראי שהם נושאים ביחס לגופים מוסדיים.

3.3. יש לקבוע שיעור ריבית מינימאלי או סכום מינימאלי לתשלום בגין הלוואות בסכומים נמוכים או במח"מ קצר שתחת הצעת החוק לא יצדיקו כלל את העמדתן וכן יש לקבוע פטור מחובות לפי החוק להלוואות אלה

25. חלק לא מבוטל מההלוואות של נותני האשראי הממוסדים הנן בסכומים נמוכים יחסית, בהתאם לצרכים של הלווים הקמעונאים והן מועמדות במח"מ קצר יחסית (בן מספר חודשים בודדים).
26. דא עקא, שלצורך העמדת הלוואה, נושאים נותני האשראי הממוסדים בעלויות בסיס לרבות הוצאות תפעוליות, שלא ניתן להפחיתן, ואין זה משנה מהו היקף ההלוואה.
27. במצב בו נקבע שיעור ריבית מקסימאלי, הרי שמתאיין תמריץ כלכלי כלשהו למלווה להעמיד הלוואה ללווה קמעונאי, שכן, סביר שלא יוכלו אפילו להחזיר את עלויות ההקמה הבסיסיות של ההלוואה.
28. ננסה להציג את הדברים באמצעות דוגמה.
- נניח לווה שפונה לבנק בבקשה לקבלת הלוואה. נניח שאין ללווה זה בטחונות והבנק מסרב להעמיד את ההלוואה, אף אם מדובר בסכום נמוך, כ- 1,000 ₪.
- החלופה של הלווה הנה פניה לנותן אשראי ממוסד.
- נניח והריבית המקסימאלית להלוואה מסוג זה מועמדת על 24% וכ- 2% לחודש.
- נניח שעלויות התפעול הבסיסיות של המלווה להעמדת ההלוואה עומדות על לכל הפחות 300 ₪.
- במצב זה, גם בחלוף 3 חודשים, מח"מ סביר להלוואה ללווה יחיד, עדין לא ישיב לעצמו המלווה את העלויות של העמדת ההלוואה.
29. התוצאה שאנו מציגים מעלה תחתור, שוב, תחת תכלית החקיקה של הגברת התחרות בתחום ההלוואות, ויצירת מתווה לא הוגן למתן הלוואות אלה, שכן, אי קביעת סכום מינימאלי בתנאים מסוימים תפגע בתמריץ כלשהו ליתן הלוואות אלה על ידי נותני האשראי הממוסדים, ומנגד, עשויה להוביל למחנק אשראי לציבור הקמעונאי, ומשכך, להגנה שהוא נדרש לה, מקום בו הוא נדחה על ידי המסגרת המוסדית.
30. על רקע האמור, האיגוד מוצא שראוי לקבוע שיעור ריבית מינימאלי או עלות קבועה בסיסית שתעלה דה-פקטו על שיעור הריבית המקסימאלי הקבוע בהצעת החוק, שאם לא כן, לא תהא הצדקה כלכלית להעמיד הלוואה זו, ולא יהא לציבור שנדרש להלוואות אלה מענה מחוץ למערכת המוסדית.
31. לחלופין, האיגוד יציע להחריג את עלויות העמדת ההלוואה בהלוואות מסוג זה מהגדרת ה"תוספת".
32. מעבר לאמור, ומבלי לגרוע, בהלוואות בסכומים קטנים כאמור ראוי לקבוע גם פטור מהוראות הצעת החוק לרבות הסכם בכתב וכיו"ב. אין הצדקה להחלת עלויות תפעוליות כבדות על המלווים מקום בו ההלוואה הנה בסכום נמוך מלכתחילה.

4.5. יש לקבוע כי הצעת החוק לא תחול על תאגידים ואף לא תחול על עוסקים מורשים

33. נקודה נוספת שיש לתת עליה את הדעת היא זהות הגופים שנדרשים להגנת החוק. אין מחלוקת, או, לכל הפחות, לא היתה מחלוקת, בעבר, אודות כך שתאגידים אינם נדרשים להגנת החוק. בהקשר זה, הצעת החוק, לא רק שאינה משכללת את השוק, אלא שהיא מיישמת גישה פטרנליסטיות יתר על המידה, ומותירה את שיקול הדעת אודות זהות הגופים שנדרשים להגנת החוק בידי שר האוצר. האיגוד מוצא כי אין הצדקה לגישה זו מצד המחוקק.
34. לעמדת האיגוד, תאגיד, במובהק, אינו נדרש להגנת המחוקק, כפי שנדרש אדם מן הישוב. אדם מתוחכם מספיק להקים תאגיד ולפעול באמצעותו הנו ודאי כזה שיש לו את היכולת לעמוד על מהות ההלוואה, תנאיה וכדאיותה לתאגיד כאמור. לעניין זה ישאל השואל מה ההבדל בתחום של תאגיד בתחילת דרכו, בעל מחזור עסקי נאמר נמוך מ- 1,000,000 ₪ לבין אותו תאגיד, עם אותם בעלים, עם אותם מנהלים, שהמחזור העסקי שלו עומד על 100,000,000 ₪?
35. מקום בו הגישה של המחוקק הנה מתן הגנה לתאגידים בתחילת דרכם הרי ששוב, גישה זו מתעלמת משוק האשראי הממוסד, שאינו נסמך על בטחונות וערובות אישיות כמקור להיפרע ממנו בשים לב לכך שהלווה ככל הנראה "נדחה" על ידי המערכת המוסדית במתן הלוואה בשל ניתוח יכולת הפירעון שלו על ידי הבנק לרבות בטחונותיו. משכך, גישה זו של המחוקק יש בה משום העברת הסיכון במתן ההלוואה (לטובת העיקרון של טובת התאגיד יודגש) לכתפי נותני האשראי הממוסדים. נטל חדש מסוג זה, אין לו כל הצדקה.
36. מקום בו עמדת האיגוד לא תתקבל, הגם שהאיגוד מוצא שאין הצדקה לכך, לכל הפחות יבקש לקבל לידיו את רשימת סוגי התאגידים שבדעת שר האוצר לקבוע ככאלה שפטורים מהוראות הצעת החוק, במקביל לדיון בהצעת החוק עצמה. כמו כן, לעמדת האיגוד, מקום בו אכן תיוותר הוראה זו על כנה (ומבלי לגרוע מהתנגדות האיגוד כאמור לעיל) ראוי כי שר האוצר, לצורך צמצום הרשימה, היינו, קביעת סוגי תאגידים שיראו אותם כלוים לעניין החוק, יידרש לקבל את אישור ועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת ומנגד, שתתווסף לו סמכות, ללא צורך בדיון בועדה, להסיר או לשנות סוגי תאגידים שייראו אותם כלוים לעניין החוק.
37. בהקשר זה, האיגוד בדעה שלא רק שלא היה מקום לצמצם את הפטור הנוגע לתאגידים אלא שהיה ראוי להרחיב אותו בקשר עם עוסקים מורשים. עוסקים מורשים הנם מנהלי עסקים לכל דבר ועניין, ולעתים, אף בהיקפים גדולים מאלה של תאגידים מסוימים. לכל הפחות, ומקום בו המחוקק מוצא כי ראוי להחיל הגנה על סוגים מסוימים של עוסקים מורשים, לקבוע דווקא בהקשר זה, את ההוראה הקבועה בסעיף 13 להצעת החוק (שמבוקש לקבוע בקשר עם תאגידים וכאמור האיגוד מתנגד לכך) בכפוף להערות האיגוד שלעיל בדבר סמכות שר המשפטים בהסכמת שר האוצר לקבוע סוגי עוסקים מורשים שייראו אותם כלוים לעניין החוק וכאלה שיוסרו מהרשימה או שהגדרתם תשונה, תוך שניתן להביא בחשבון מאפיינים הקשורים לגודל העסק, המחזור העסקי וסוג הפעילות, ובכך, למנוע לדוגמה הכללת עוסקים מורשים שהנם בגדר עוסקים זעירים ממש, ושבהכרח אינם "מתוחכמים" מספיק על מנת לנהל נטילת ותשלום אשראי ללא הגנות החקיקה.

38. האיגוד מבקש לחזור ולהדגיש כי הקריטריונים הרלוונטיים לקביעת מיהם העוסקים הזעירים חייבים להיקבע בשים לב לכך שגוף שייחשב כלווה ויזכה להגנת המחוקק עשוי בסופו של דבר להיות זה שנפגע מהחוק, שכן, כל המערכות המוסדיות, שממילא דחו את בקשת הלוואתו, והממוסדת, שאליה פנה הלווה לקבלת הלוואה אחרי שכבר נדחה כאמור על ידי הגופים המוסדיים, לא יוכלו לתת לו מזור (או אשראי) בשל העדר כדאיות לעשות כן.

ב.5. יש להחריג מתחולת הגדרת הלוואה בהצעת החוק נכיון שטר של צד ג'

39. הערה מהותית נוספת של האיגוד נוגעת להגדרת "הלוואה" בהצעת החוק.

40. בהתאם להגדרה מוצע כי זו תכלול "כל עסקת אשראי, לרבות נכיון שטר".

לעמדת האיגוד, ראוי להבהיר כי הגדרה זו נוגעת אך ורק לנכיון שיק עצמי אך לא לעסקת נכיון של שקים של צד שלישי, ונסביר את הדברים, תוך שנעמוד על ההבדלים המשפטיים בין שני סוגי עסקות אלה.

בעסקה מהסוג הראשון, של נכיון שיק עצמי, הרי שפלוני מגיש לנותן האשראי הממוסד שיק שלו עצמו, ומבקש ממנו לפרוע את תמורתו לפלוני, כנגד תשלום מלוא התמורה הנקובה בשיק שמשך פלוני, שמגלמת ריבית ו/או עמלה בגין מתן השירותים של מנכה השקים. עסקה זו, בהיותה עסקת הלוואה במהותה, אכן מצדיקה הגנה של המחוקק.

בעסקה מהסוג השני, אין מדובר בעסקה שנכלל בה רכיב של ריבית, אלא רק רכיב של עמלה. אותו פלוני מקבל שיק שנמשך בידי אלמוני לטובת פלוני. פלוני ניגש לנותן האשראי הממוסד ומבקש לנכות את השיק. נותן האשראי הממוסד פורע את תמורת השיק לידי פלוני, בניכוי עמלה בגין שירותיו. כל הפרטים הרלוונטיים כנגד הניכיון ידועים במועד ביצוע הנכיון האמור ואין כאן חשש לעושק של אותו פלוני שביקש בידיעה מוחלטת לנכות את השיק בניכוי העמלה. כך או כך, מרגע העברת השיק לידי הגוף החוץ מוסדי, ותשלום תמורת השיק על ידי הגוף החוץ מוסדי לפלוני, אין עוד פלוני מהווה בעל דינו של נותן האשראי הממוסד, אלא אלמוני שמשך את השיק. רוצה לומר – אין כאן עסקת הלוואה במסגרתה הלווה נדרש להשיב לנותן האשראי הממוסד את הלוואה. אין כאן אף רכיב של ריבית בגין "ההלוואה" עצמה, שהרי, נותן האשראי הממוסד, האוחז בשיק, רשאי להיפרע מידי המושך של השיק, אלמוני, רק את אותו סכום הקבוע בשיק עצמו, תחת הדינים הקיימים בהקשר לשטרות.

ב.6. יש להחיל משטר מקל בכל הנוגע לאכיפה

41. כפי שהעיר האיגוד בקשר עם הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים, הצעת חוק הפיקוח, כמו גם הצעת החוק דנן, ולעניין זה, כאמור בהוראות שמבוקש לקבוע בסעיף 15ב, כוללת הוראות שנלמדות על דרך של גזירה שווה ממשטר האכיפה שמוחל לדוגמה בקשר עם חברות ביטוח בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א – 1981 (להלן: "חוק הפיקוח על הביטוח") או חוקים דומים שמסדירים פעילות של מנהלי כספי אחרים. חוקים פיננסיים אלו נבדלים מהצעת החוק דנן במובן זה שהם נועדו להבטיח את יציבות הגופים המבטחים או הגופים הפיננסיים ואת כספם של המשקיעים ששמים את אמונם בידי מנהלי הכספים או כדי שבקורות אירוע ביטוחי יהיה מידי מי לקבל שיפוי שאם לא כן, ולא יתקיים אמון במערכות אלו, הרי שלא תהיה להם זכות קיום. היבטים אלה מצדיקים מעורבות יתר וסמכויות רבות יותר של הרגולטור, לרבות סמכויות אכיפה.

42. שונה הדבר בכל הנוגע לנותני האשראי הממוסדים. מטרת הצעת החוק הנוכחית ומטרות חוק הפיקוח על הביטוח (בתור דוגמה) ומטרות חוקים פיננסיים נוספים (חוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד – 1994, חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה – 1995 וכיו"ב) שונות לחלוטין והדרך להשגתן לא צריכה להיות זהה. משכך, ובהתאמה, ראוי גם לקבוע מדרג שונה של סמכויות אכיפה כנגד נותני האשראי הממוסדים.
43. לצד האמור, נותני האשראי הממוסדים הנם גופים קטנים בצורה ניכרת לעומת חברות הביטוח ובתי ההשקעות וקיים קושי אמיתי, וממילא הטלת עומס רב מהנדרש, על גופים אלה, ודאי מיד עם החלת החקיקה, להתאים עצמם להוראות החקיקה ולהיערך להן. משכך, שומה על המחוקק להתאים את הצעת החוק באופן שתשיג את תכלית החקיקה, מבלי לפגוע בשקנים הקיימים ותוך שזכויות נותני האשראי הממוסדים לקניינם ולחופש עיסוקם לא יפגע במידה שעולה על הנדרש לצורך השגת תכליות החקיקה.
44. במסגרת סעיף 15ב. להצעת החוק מוצע להוסיף מגוון רחב של עבירות פליליות מקום בו לא מולאו הוראות החוק.
45. העבירות העונשיות שנקבעו בהצעת החוק הנן כאלה שעשויות ליפול אצל כל גוף נותן אשראי, אף בטעות. לכאורה, עבירה פלילית תחייב הוכחת כוונה או מודעות אך ברור כבר כעת כי מקום בו לא מולאו תנאים אלה הרי שייטען כנגד נותני האשראי הממוסדים כי עליהם נטל ההוכחה או, למצער, אלה יידרשו להתמודד עם כתב אישום שבמסגרתו יידרשו להוכיח את תום לבם ויושרם.
46. התוצאה המפורטת לעיל הנה בלתי סבירה בנסיבות.
47. בהקשר זה ראוי לציין את אי השוויון בין נותני האשראי המוסדיים לבין נותני האשראי הממוסדים. בעוד נותני האשראי הממוסדים יהיו חשופים מיידית לרוב הפלילי שידבק בהן, הרי שהרגולטורים שמסדירים את תחום הפעילות של נותני האשראי המוסדיים יהיו רשאים לעשות שימוש בסמכויות אכיפה של עיצום כספי חלף ההליך הפלילי.
48. אין הצדקה להפלות את נותני האשראי הממוסדים בכל הנוגע לקביעת מנגנון של עיצום כספי גם לחברות אלה, ובין השאר קביעת הגנות ראויות כנגד הטלת עיצום כספי כאמור, וכן קביעת סכומי עיצום כספי נאותים ביחס להיקפי הפעילות של נותני האשראי הממוסדים, וזאת חלף הסכנה העונשית לה חשופים נותני האשראי הממוסדים בהתאם להצעת החקיקה.
49. האיגוד בכל מקרה, ומבלי לגרוע מהערותיו כאמור לעיל, יעמוד על הקלת הענישה הקבועה בסעיף זה.
50. בנוסף, ומבלי לגרוע מכלליות ההערה שלעיל, ראוי ודאי גם לקבוע תקופת מעבר במהלכה יתאפשר לגופים השונים להיערך לחקיקה החדשה ושבמהלכה לא תחול אכיפה כנגד הגופים השונים, וזאת לכל הפחות, למשך השנתיים הראשונות לאחר כניסת תיקון החוק לתוקף.

51. בנוסף על האמור, מוצע, בתום השנתיים, בהן לא תחול אכיפה, להחיל הוראות מעבר נוספות, בדומה להוראות המעבר שהוחלו בקשר לתיקון לחוק איסור הלבנת הון, התשי"ס – 2000 בקשר לשירות עסקי, לפיהן נקבע שלא יוטל עיצום כספי על המפר הוראות לפי החוק העיקרי, אלא תישלח לו הודעה בכתב על ההפרה בלבד, וזאת למשך שנתיים נוספות מיום שהתיקון נכנס לתוקף.¹

52. התקופה המפורטת לעיל מותאמת לאכיפה המשמעותית שמוטלת על הגופים שלא חלה עד מועד זה ונועדה לשמור על מידתיות היישום של תיקון החוק. תקופת המעבר תשמש ותאפשר הסדרה ו"חינוך" של השוק למשטר האכיפה החדש.

53. על האמור מוצע להוסיף אפשרות תיקון של פגם שנפל בהסכם תוך 7 ימים מיום קבלת הודעה בכתב אודות כך מהלווה, דבר שיכשיר את הפגם, ככל שנפל בכריתת ההסכם והגביה. אין הצדקה לפגיעה כה קשה במלווים מקום בו נפל כשל כלשהו, אף טכני, בהתנהלותם. מקום בו המלווים לא יתקנו את הפגם שנפל בהתנהלותם תוך 7 ימים מיום שקיבלו על כך התראה בכתב תצדיק את הסנקציות הקבועות החוק.

7.7. יש לקרוא אסדרה זו לצד הצ"ח הפיקוח על שירותים פיננסיים ולהבטיח כי לא יתקיים ארביטראז' רגולטורי בין הצעות החוק

54. במקביל להערותיו להצעת החוק, העיר האיגוד להצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים שנידונה בפני ח"כ אלי כהן, בוועדה המיוחדת לדיון בהצעת חוק הרשות הממשלתית להתחדשות עירונית ובהצעת חוק שירותים פיננסיים חוץ מוסדיים.

55. האיגוד רואה הצעת חקיקה זו בצוותא חדא עם הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים, ככלים שלובים, שנועדו לשכלל את השוק, למגר תופעות פסולות שאחזו בו, ולעודד את התחרות.

56. יש להבטיח כי כלל החובות וההכבדות המוטלות על השחקנים בהצעת חוק זו ייקראו לצד אלה המוטלות בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים על מנת להבין את המעמסה המוטלת על נותני האשראי הממוסדים בעת ובעונה אחת ולוודא כי תחול הרמוניה חקיקתית בין שני החוקים.

8.2. הערות נוספות לגוף הצעת החוק

57. בנוסף על האמור, לעמדת האיגוד יש מספר נקודות נוספות שמחייבות הבהרה, ליבון או תיקון ונקודות אלה מפורטות להלן.

57.1. סעיף ההגדרות –

57.1.1. להגדרת "הלוואה" –

"כל עסקת אשראי, לרבות נכיון שטר" – כפי שצוין בסעיף ב' בגוף הדברים לעיל, ומבלי לגרוע מהם, מבוקש להוסיף את האמור להלן. הגדרה זו רחבה מדי וכוללת, ולכן יש להכיל תחת הגדרה זו רק שטר עצמי, וזאת מהטעמים הבאים:

¹ חוק איסור הלבנת הון (תיקון מס' 13), התשע"ד – 2014; ס"ח 2468, ע' 744.

א. לדעת האיגוד, נדרש להבחין בין שני סוגים שונים של עסקאות:

נכיון שטר עצמי - מעין הלוואה שסילוקה נעשה באמצעות מסירת שיקים עצמאיים של מבקש הלוואה לנותן הלוואה.

נכיון שטר מסחרי - שיק שנמסר ע"י לקוח לנותן שירות עבור שירות כלשהו (לדוגמה: רכישת מכונת כביסה), אשר אותו ניתן להסב לטובת הגוף המנכה שבעבור ניכוי עמלה ניתן לקבל עבורו כסף מזומן במידה והשיק דחוי (להלן: "שטר מסחרי").

ב. עסקת נכיון שטר מסחרי שונה במהותה ובאופייה מעסקת הלוואה, ויש לבחון את העסקאות בהתאם לעסקת היסוד שבבסיסן ולא לקבוע באופן גורף כי כל עסקת נכיון שטר היא הלוואה, שהרי מדובר בעסקאות שונות בעלות מאפיינים שונים:

נכיון שיק מסחרי: נתח בלתי מבוטל מהפונים למלווה הממוסד הם לקוחות אשר סורבו לקבלת אשראי מהבנק, פושטי רגל, ללא בטחונות; המוסרים למלווה הממוסד שיקים של צד שלישי, מבלי להציג מידע אודותיו ולכן נדרש המלווה הממוסד, אשר חשוף בצורה מלאה למצב בו השיק לא יכובד, לבחון בכל עסקה מחדש את פרטי איתנותו הפיננסית של הצד השלישי, לקיים את הוראות צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של נותני שירותי מטבע למניעת הלבנת הון ומימון טרור), תשע"ד-2014 (להלן: "צו איסור הלבנת הון נש"מ") ולעמוד על הקשר בין מקבל השטר לכותב השטר בזמן חילול של שיק, כאשר בעת חילול השיק אין בהכרח ממי להיפרע הוצאות גביה כגון שכר טרחת עורכי דין, אגרות הוצאה לפועל, הוצאות מסירה ושליחים, עלויות יממון בהם מחויבים על ידי הבנק וכיו"ב.

הלוואה: עובר לעסקת הלוואה, מקבל השירות מציג אסמכתאות בפני המלווה, אודות איתנותו הפיננסית, ההלוואה ניתנת כנגד בטוחות ו/או ערבים ולרוב יש למלווה בטוחה ממנה ניתן להיפרע.

ג. גם בפסיקה מצאנו תימוכין לאבחנה הנדרשת בהקשר זה.

במסגרת בג"ץ 5305/10 דוד אביגדור ניהול בע"מ נ' שר האוצר - הממונה על אגף שוק ההון (פורסם בנבו, 05.12.2010), דן בית המשפט העליון בעסקת נכיון שטר טהורה וקבע כי אינה בבחינת הלוואה אלא עסקת מכר:

”ניכיון שיקים הינו עסקת מכר בה הממכר הוא שיק (לרנר, בעמודים 369-370). משמעות הדבר היא, כי העוסק בניכיון שיקים רוכש שיק מאת בעליו. על פי רוב המכירה היא בתמורה לסכום הנקוב בשיק בניכוי סכום כלשהו. הסכום שנוכה משקף את עלות הפירעון המוקדם של השיק ואת הסיכון של אי גבייתו מהמושך. משבוצע הניכיון, שוב אין בעל השיק יכול לחזור בו ולדרוש את תמורתו מזה ממנו רכש את השיק. מאידך, אם חולל השיק אין לקונה, הוא העוסק בניכיון שיקים, תביעה חוזית אלא עילה שטרית בלבד... במידה וגבה הקונה את מלוא הסכום הנקוב ממושך השיק, יעמוד כל הסכום לזכותו. יוצא איפוא, כי כאשר העוסק בניכיון שיקים גובה את הסכום הנקוב בשיק הוא עושה זאת עבור עצמו ורשאי לעשות בכספים המתקבלים כרצונו.”

בית המשפט חזר על פסיקה זו בערכאות המחוזי והשלום.

כך, ראו פסיקת בית המשפט המחוזי בע”א (ת”א) 16683-06-13 אלפא ביתא עוגנים שירותים פיננסיים בע”מ נ’ חן קדמי (2014) (פורסם בנבו), שם נקבע כי לא כל עסקת נכיון שטר היא עסקת הלוואה וכי יש לבחון את המהות האמיתית של כל עסקה כדי לקבוע האם מדובר בעסקת נכיון שטרות טהורה:

” גם ב”כ המשיבה מסכים שאם מדובר בעסקת ניכיון שטרות ”טהורה”, וכשלידו מדובר בחוסר אפשרות של ”רוכש” השיק לחזור למוכר השיק, אזי לא יחול אכן החוק האמור.

...יש לבחון מה היא המהות האמיתית של העסקה.

...דומה כי יש לבחון אם אכן במקרה דנן, מדובר בעסקת נכיון שטרות טהורה, כפי שמפורט בבג”צ דלעיל, כולל המחלוקת בין הצדדים אם תנאי הכרחי לראות בעסקה כעסקה טהורה שלא ניתן לחזור למוכר, למרות אשר לכאורה מצוין אודות חזרה מכוח עילה שטרית, להבדיל מעסקת היסוד, שאזי לכאורה, החוק לא חל, או שהנסיבות של המקרה דנן, שונות לחלוטין, ואז החוק יחול.”

כך, גם, בפסיקה שיצאה מתחת ידו של בית משפט השלום. ראו לעניין זה דברי כב’ השופט עמית יריב בתא”מ 14823-03-13 א.ס. אילון ייעוץ ושירותים פיננסיים בע”מ נ’ כהן (פורסם בנבו):

”השאלה האחת היא שאלת סיווגה של עסקה לניכיון שיקים מסחריים – האם מדובר בעסקת הלוואה, שאז חלות עליה הוראות חוק הסדרת הלוואות חוץ בנקאיות, תשנ”ג – 1993... או שמא מדובר בעסקה מסוג אחר, שאין הוראות חוק ההסדרה חלות עליה.

...

... ואכן, במשך תקופה ארוכה למדי נטו הערכאות הדיוניות לראות בעסקת ניכיון שיק – עסקת הלוואה, על כל המשתמע מכך...

אלא שכפי שציינתי בהחלטתי האמורה, לאחרונה קבע בית המשפט המחוזי בתל-אביב... כי לא ניתן לקבוע כי עסקת ניכיון היא, מיניה וביה, עסקת הלוואה, וכי יש לחבון את נסיבותיה הפרטניות של העסקה הנדונה...

...

העולה מן האמור הוא, כי ייחודה של עסקת ניכיון "טהורה" הוא בכך שאין ה"רוכש" זכאי לחזור אל "המוכר" במקרה של חילול השיק...

...

אין ספק, כי עסקה הנחזית להיות עסקה לניכיון שיקים עשויה – בנסיבות מסוימות – להיות עסקת הלוואה לכל דבר ועניין...

מן העברה האחר של הרצף, אין ספק שמקום שבו עסקת הניכיון היא עסקה שבמסגרתה מותר ה"רוכש" על זכותו לחזור ל"מוכר" במקרה של חילול השיק – ניתן יהיה לקבוע כי מדובר בעסקת מכר "טהורה", אשר אינה כפופה להוראות חוק ההסדרה..."

על רקע כל האמור, יטען האיגוד כי ראוי להחריג עסקת ניכיון שקים טהורה מהגדרת הלוואה.

57.1.2. הגדרת "לווה" –

בהמשך להערת האיגוד בסעיף ב' לעיל, לעמדת האיגוד, אין הצדקה לצמצם את ההגדרה, אלא ראוי אף להרחיבה, מעבר לתאגידים, לעוסקים מורשים, שמנהלים עסקים, ושעונים מהותית על אותם תנאים שעליהם עונים התאגידים שנכנסו בעבר תחת גדרי החקיקה.

הגדרה זו, בחוק הקיים, אינה כוללת תאגידים, מתוך תפיסה כי לתאגידים משאבים רבים יותר וכוח מיקוח טוב יותר אל מול המלווים ועל כן אין צורך להחיל לגביהם את ההגנות הקבועות בחוק.²

² ראה לעניין זה דברי ההסבר לפסקה 2 בסעיף 1 להצעת החוק (עמוד 812).

לדעת האיגוד יש ליצור הבחנה בין משקי בית לבין העוסקים המורשים שטרם התאגדו כחברה או שלעולם לא יתאגדו כחברה, בעלי מחזורי פעילות כשל עסק לכל דבר ועניין (לפעמים אף יותר מתאגידיים) ולראות בהם תאגידיים לעניין חוק זה, הן בהקשר זה שאינם נדרשים להגנות של החוק, והן בהקשר זה שאם מתן אשראי לגופים אלה יוגבל בשיעור, הצעת החוק לא תשיג את יעדיה כלפי ציבור ספציפי זה, שלא יהיה לו מענה אלא במערכת הבנקאית (שכן סביר שלא יחול תמריץ לנותני האשראי הממוסד להעמיד להם אשראי).

57.1.3. להגדרת "שיעור עלות האשראי המרבי" –

- א. האיגוד מציע כי בשים לב להגדרה "תוספת" הקיימת בסעיף ההגדרות, וכדי למנוע אי הבנה, להוסיף להגדרה "תוספת" שלאחר סעיף 19, שם מזהה נוסף, כדוגמת "התוספת הראשונה" או שם מזהה אחר דומה לכך.
- ב. בהמשך לאמור בסעיף ב' לעיל, "שיעור עלות האשראי המרבי" שנקבע בתוספת אינו נותן ביטוי מלא לכלל הסיכונים וההעמסות שנותני האשראי הממוסדים נדרשים להן ומשכך, דה פקטו, יחתור תחת תכלית החקיקה, שכן לא יהווה תמריץ ראוי לקידום התחרותיות בשוק האשראי הקמעונאי.
- ג. מעבר לאמור, לעמדת האיגוד ראוי לקבוע שיעור עלות אשראי מרבי גבוה מזה שנקבע. בחינת החלת שיעור אשראי גבוה יותר מזה שהוצע לנותני האשראי הממוסדים הוצע אף על ידי היעוץ המשפטי של הועדה, וודאי שמתחייבת בחינה שכזו בהתאם לניירות העמדה שהוגשו לוועדה (מרכז המחקר והמידע של הכנסת) בקשר לשיעור האשראי הנהוג במשפט המשווה.³
- ד. עוד יוער לעניין זה, כי על מנת למנוע אפליה בין נותני האשראי המוסדיים לבין נותני האשראי הממוסדים, ובשים לב שלנותני האשראי המוסדיים קיימים ממשקים נוספים עם הלקוחות מעבר רק להלוואה, יש לקבוע בדיוק אילו רכיבים יוכלו הגופים השונים לייחס לניהול החשבון או לממשקים אחרים עם הלקוח ואילו הם יהיו חייבים לייחס להלוואה ולתוספות, כהגדרתן בהצעת החוק.

³ ראו לעניין זה "מסמך הכנה – הצעת חוק הסדרת הלוואות חוץ בנקאיות (תיקון מס' 3), התשע"ה-2015 (חלק א')", מיום 23.11.2015, שהוגש לוועדת חוקה ופשט (<http://knesset.gov.il/agenda/heb/material.asp?c=6&t=09:00&d=25/11/2015>), שם צוין כי: "לדעתנו ראוי כי הוועדה תקיים דיון בשאלה הנורמטיבית מהי הריבית המירבית הראויה. בין היתר אנו סבורים כי יש מקום לבחון האם לא נכון יותר להחיל על המערכת הבנקאית ריבית אחרת. בין היתר נוכח החשש כי ריבית זו, שהיא רחוקה מאוד מהריבית האפקטיבית של המערכת הבנקאית, לא רק שלא תועיל בבחינת חסם עליון, אלא שאף תביא לעליית הריבית שגובים הבנקים ותאגידי העזר"; ראה לעניין זה סקירה משווה שביצע מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "מנגנון קביעת הריבית בחוקים להסדרת הלוואות חוץ-בנקאות - סקירה משווה", מיום 20.10.2010, שהוגש לוועדה (<https://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m03146.pdf>), שם עלה כי במדינות הפועלות באמצעות קביעת הריבית המרבית המותרת בחוק, "על-פי רוב, שיעור הריבית לעניין הלוואות חוץ-בנקאיות גבוה יותר משיעור הריבית המקובל בהלוואות בנקאיות".

- ה. כאמור במבוא למכתבנו, האיגוד מציע לקבוע נוסחה מפורשת שתסדיר אילו רכיבים ייכללו באופן חישוב השיעור ודרך הצגתו, וכך, תתאפשר השוואה של תפוחים מול תפוחים.
- ו. עוד מבקש האיגוד להציע כי יוקנו למפקח מכוח חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים סמכויות קביעה של שיעור ריבית זה, לצורך השוואת התנאים של כלל השחקנים בשוק ומניעת אפליית נותני האשראי הממוסדים.

57.1.4. להגדרת "תוספת" –

האיגוד מתנגד להגדרת התוספת.

בעניין זה ראוי להעיר את כל אלה:

א. האיגוד אינו מוצא הצדקה להצעה בהצעת החוק לשקלל במסגרת שיעור האשראי המרבי גם את ריבית פיגורים, חלף המצב שהיה עד לתיקון המוצע (ואף מתנגד למצב הקיים במובן זה שכולל תחת הגדרת "תוספת" כאמור עמלות טיפול שנדרשות לכל עסקה לגופה וכיו"ב). לעמדת האיגוד, ראוי לשקול מחדש את ההגדרה ומקום בו המחוקק מוצא להגביל גם את שיעור ריבית הפיגורים, ראוי שיעשה זאת בנפרד משיעור עלות האשראי המרבי הקבוע בהצעת החוק.

ב. האיגוד מפציר בועדה בהקשר זה כי ייערך דיון רחב שיבחן החלת הוראות ברורות בקשר לאופן בו יחושבו התוספות, ריבית הפיגורים ו/או עלויות נוספות כך שתיערך השוואה בין נותני האשראי המוסדיים לבין נותני האשראי הממוסדים, על מנת למנוע סבסוד של הריבית על ידי נותני האשראי המוסדיים תוך העמסת עלויות אחרות חלף ריבית כאמור, דבר אותו נותני האשראי הממוסדים אינם יכולים לעשות שכן כל עיסוקן בהלוואות בלבד.

ג. האיגוד מתנגד בכל תוקף כי תחת הגדרה זו יילקחו בחשבון הוצאות שיש לנותני האשראי הממוסדים בהעמדת ההלוואה. כפי שצוין בראשית הדברים, לנותן אשראי ממוסד קיימות עלויות תפעול משמעותיות בהקמת הלוואה ובעריכת אנליזה, הן במעמד מתן ההלוואה, והן לאורך חיי ההלוואה, לגבי יכולת הפירעון של ההלוואה וכיו"ב. כל עלויות אלה, שלא קיימות במערכת המוסדית, נכללות לכאורה תחת תקרת הריבית המקסימאלית הקבועה בחוק. לכך אין הצדקה, ויש להחריגן.

ד. עוד מבוקש בהקשר זה כי מהגדרת התוספות יוחרגו הוצאות שנדרש המלווה להוציא הכרוכות בהבטחת ההלוואה, כדוגמת רישום בטחונות (רישום משכון וכיו"ב) או רישומים אחרים.

ה. בנוסף על האמור, אך מבלי לגרוע מחשיבות העניין, מוצע להבהיר במפורש כי עלויות מס כדוגמת המע"מ, אינן נכללות בגדר "תוספת" שכן, בהתאם להגדרה הלשונית כפי שמופיעה כעת בנוסח הצעת החוק, ניתן לטעות ולחשוב שכל תוספת, לרבות עלויות מס, נכללות בגדר תוספת זו.

57.2. סעיף 2 לחוק הקיים (לצד סעיף 3 לחוק הקיים והצעת החוק)

בהתאם לחקיקה הקיימת ולהצעת החוק, עשוי להשתמע כי נותן אשראי ממוסד יידרש, בכל עת שיעמיד הלוואה, לקיים את הוראות החוזה בכתב והוראות הגילוי הקשורות בכך.

מבלי לגרוע מעמדת האיגוד שלא ראוי להחיל הוראות הצעת החוק על תאגידים כלל, אין הצדקה לפרשנות שכזו במקרה של גופים עסקיים (תאגידים או עוסקים מורשים) שנדרשים להסכם שמעמיד "על המדף" את אפשרות נטילת הלוואה ושיתאפשר להם, במועד שהם בוחרים בו, אך באופן מיידי, "להוריד מן המדף" את הלוואה, בתנאים כפי שסוכמו בהסכם המסגרת.

כך, גם, אין הצדקה להחיל הוראה זו על יחידים שבדרך קבע נדרשים לשירותים, בדומה לניכיון שיקים שוטף וכיו"ב.

ממילא, הסכם המסגרת מקיים את כל הדרישות של הוראות סעיפים 2 ו-3 לחוק הקיים, במובן זה שנערך הסכם בכתב ומוסכמים מראש התנאים להלוואה זו תוך שניתן גילוי מלא אודותיה.

לכן, מבוקש כי יחול פטור במצבים במצבים כאמור מהוראות סעיפים 2 ו-3 ובלבד שקיים הסכם מסגרת שמסדיר את כל ההסכם בכתב והגילוי הנדרש.

למצער, מבוקש לקבוע כי יידרש גילוי בכתב, באמצעות הודעה בלבד, של סכום הלוואה הפרטנית או פרטים נוספים שלא היו ידועים במועד הקמת הסכם המסגרת, ובדומה, במעט, לדוח הצעת מדף מצומצם ביחס לתשקיף.

אגב, הוראה זו לא תהיה שונה במהותה מההוראה הקבועה בצו איסור הלבנת הון נש"מ בכל הנוגע להקלות שחלות על מקבל שירות קבוע בקשר עם הליך הכרת הלקוח וזיהויו.

57.3. סעיף 3 לחוק (סעיף 3 להצעת החוק) –

57.3.1. במסגרת הצעת החוק מוצע להוסיף את סעיף 3(ה), במסגרתו תוקנה סמכות לשר המשפטים, בהתייעצות עם שר האוצר, לקבוע חובות גילוי נוספות שיחולו על המלווה לאחר כריתת חוזה הלוואה".

57.3.2. בשל המשמעויות מרחיקות הלכת שחלות בקשר לגילוי, להיערכות ולעלויות תפעוליות שקשורות בכך על החברות החוץ בנקאיות, מבוקש כי סמכות מסוג זה שמוקנית לשר המשפטים, תחייב את אישורה של ועדת חוקה, חוק ומשפט.

57.3.3. כמו כן, לעמדת האיגוד, ראוי לבחון, כל העת, את חובת הגילוי, האם היא רחבה מדי, ושמה יש לצמצמה, או להקל על חלק מהגופים בהקשר זה. ודאי אמורים הדברים בכל הנוגע להלוואות בסכומים נמוכים במיוחד שאז יכול ויימצא שאין עוד הצדקה למידת הגילוי הנדרשת בהוראות סעיף 3 לחוק.

57.3.4. משכך, לעמדת האיגוד, ראוי לעשות שני אלה:

57.3.4.1. ראשית, ראוי לקבוע למלווים הוראות פטור פרטניות מהחובות הקבועות בסעיף 3 לחוק בקשר עם הלוואות בסכומים קטנים.

57.3.4.2. ראוי להקנות לשר המשפטים, באותו אופן שתוקנה לו סמכות להוסיף הוראות גילוי, ותחת הערות האיגוד כפי שהובאו לעיל, לשנות מהוראות הגילוי, לרבות הקלה בהוראות אלה.

57.4. סעיף 5 לחוק (סעיף 5 להצעת החוק) –

57.4.1. האיגוד יבקש לחזור על הערותיו לסעיף זה כמפורט בסעיף ב' למכתבנו זה. לעניין זה יודגש, כי הגם שבהצעת החוק מבוקש למנוע ריבית נשך, הרי, שעל מנת לחדול מן האפליה הנמשכת של נותני האשראי הממוסדים, יש לקבוע שיעור ריבית מקסימאלי שונה לנותני אשראי מוסדיים ולנותני אשראי ממוסדים, וכאמור, הדברים הוסברו לעיל בהרחבה ואין טעם לחזור עליהם שוב. בשל המרווח הקיים בעלויות גיוס האשראי בין הגופים השונים, הרי ששיעור ריבית אחד שייחשב לריבית נשך במערכת הבנקאית לא ייחשב ככזה במערכת החוץ מוסדית.

57.4.2. עיקרון בלעדיו אין להצלחת החקיקה הנה שיהיה תמריץ לנותני האשראי הממוסדים להעמיד הלוואות לציבור שנדרש לכך וכי תשוכלל התחרות באשראי ללקוחות הקמעונאיים בעיקר. הוראות סעיף 5, על פניהן, חותרות תחת עיקרון זה באופן ממשי. הוראות סעיף 5, בעיקר בשים לב להשלכות של אי קיומו, גורם לחשש של ממש מהעמדת הלוואה, ועשוי להוביל לפגיעה ברצון המלווים להעמיד הלוואות אלא מקום בו ניתן יהיה לערוך אנליזה מתאימה ולהבטיח כי לא תתאפשר חריגה מהוראות אלה.

57.4.3. מבלי לגרוע מן האמור, לא ברור תפעולית איך תיערך הבדיקה כי עלות הריבית הממשית לא תעלה על התקרה שנקבעה בחקיקה שכן לא בהכרח ידועים כל הרכיבים ובין השאר של ריבית הפיגורים הקבועים בחוק ושקלולם לעלות הכוללת.

57.4.4. בסופו של יום – בסך הכל מדובר בעיסוק חוקי ולגיטימי, ואין עסקינן בעבריינים שנותנים את הלוואה,

57.4.5. על רקע האמור, מוצע כי ההוראה תנוסח באופן פוזיטיבי ולא נגטיבי, היינו, כי "הסכם שנכרת יכלול" או נוסח דומה לאמור.

- 57.4.6. על האמור האיגוד יוסיף, בהמשך להתייחסותו בסעיף ב' בגוף המכתב, כי לעמדתו ראוי לקבוע סנקציות או הוראות נגטיביות כאמור רק מקום בו נפל פגם בכריתה או בניהול ההלוואה, והמלווה לא תיקן את הפגם או שלא נתאפשר תיקון הפגם תוך 7 ימים ממועד קבלת ההודעה בכתב אודות הפגם כאמור מן הלווה.
- 57.5. מחיקת סעיף 6 לחוק (סעיף 6 להצעת החוק) –
- בהמשך להערת האיגוד בסעיף 57.1 לעיל, בקשר עם הגדרת התוספת וריבית הפיגורים, האיגוד מתנגד למחיקת סעיף 6 המקורי שהחיל שיעור ריבית מקסימאלי נפרד לעניין ריבית הפיגורים.
- 57.6. הוספת סעיף 7א לחוק (סעיף 7 להצעת החוק) –
- 57.6.1. בשים לב לעובדה ששר המשפטים נדרש לקבוע את סוגי ההוצאות שרשאי המלווה לגבות מהלווה, אזי אין הצדקה לקבוע כי הוצאות אלה יהיו סבירות. ממילא, חזקה על שר המשפטים, כי מקום שבו ייקבע שהוצאות כלשהן ראויות לגביה – הרי שהן סבירות על פניהן.
- 57.6.2. בנוסף על האמור, בשל משמעויות הרחב שצפויות להיות לקביעות כאמור של שר המשפטים, ועל מנת להבטיח את המידתיות, ובשים לב לכך שהוראות אלה נקבעו על ידי המחוקק, מבוקש כי שר המשפטים יהיה בעל סמכות כאמור בסעיף המוצע ובלבד שהקביעה אושרה על ידי ועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת.
- 57.6.3. מבוקש כי יידון כבר כעת, לפני הסדרת החקיקה, מהן אותן הוצאות סבירות שסביר שייכללו במסגרת קביעות שר המשפטים ובהקשר זה האיגוד שב על עמדתו כי ראוי שבסעיף זה ייכללו גם הוצאות תפעוליות (שנידונו בסעיף 57.1.4 לעיל) שהן ייחודיות לנותני אשראי ממוסדים ושאינן הצדקה לכלול אותן בתוך תקרת הריבית.
- 57.7. סעיף 9 לחוק (סעיף 9 להצעת החוק) –
- 57.7.1. לעמדת האיגוד, הסמכות שמוקנית לביהמ"ש בסעיף זה, ודאי מקום בו היא אינה מוגבלת למספר סעיפים בודדים, הנה רחבה מדי.
- 57.7.2. ראשית, ראוי לקבוע כי סמכותו של בית המשפט כפופה לכך שהוכח בפני בית המשפט שאכן היתה הפרה של הוראות החוק או למצער כי היו ראיות לכאורה לכך שחלה הפרה.
- 57.7.3. שנית, ראוי עדין להגביל את ההפרות האמורות שיובילו להתערבות בית המשפט להפרות פרטניות שהמחוקק רואה לנגד עיניו שהן ההפרות היסודיות של העקרונות שבבסיס החקיקה.

- 57.7.4. מוצע לקבוע כי סמכויות בית המשפט יוקנו לו רק מקום שבו הלווה נתן הודעה אודות הפגם שנפל, אם נפל, ושהמלווה לא תיקן את הפגם האמור תוך תקופת הזמן שהתבקש שתוקצב לעניין זה כאמור במכתבנו זה לעיל.
- 57.7.5. מוצע, למען הסדר, מבחינת מדרג סמכויות בית המשפט, כי יובהר, שראשית בית המשפט יפעל לשנות או להתאים סעיפים בהסכם, מקום בו הדבר אפשרי, מבלי לפגוע בתוקפו של כלל ההסכם ורק מקום שבו דבר זה אינו אפשרי יורה על ביטולו של ההסכם.
- 57.7.6. האיגוד חוזר לעניין סעיף 9(ב) על הערתו בקשר להותרת ריבית הפיגורים כעומדת בפני עצמה לרבות השיעור המקסימאלי שלה, כאמור במכתבנו זה לעיל.
- 57.8. סעיף 10 לחוק (סעיף 10 להצעת החוק) –
- 57.8.1. מבוקש, בדומה להערת האיגוד בסעיף 57.7 לעיל, כי סמכותו של רשם ההוצאה לפעול כפופה לכך שהוכח בפניו שאכן היתה הפרה של הוראות החוק או למצער כי היו ראיות לכאורה לכך שחלה הפרה.
- 57.8.2. כמו כן, ראוי עדין להגביל את ההפרות האמורות שיובילו להתערבות הרשם להפרות פרטניות שהמחוקק רואה לנגד עיניו שהן ההפרות היסודיות של העקרונות שבבסיס החקיקה וכן מוצע לקבוע כי סמכויות הרשם יוקנו לו רק מקום שבו הלווה נתן הודעה אודות הפגם שנפל, אם נפל, ושהמלווה לא תיקן את הפגם האמור תוך תקופת הזמן שהתבקש שתוקצב לעניין זה כאמור במכתבנו זה לעיל.
- 57.8.3. מוצע כי לאחר המלים: "לסרב לנקוט את ההליכים המבוקשים" יבוא: "מטעמים שיירשמו", כפי שחל עובר לתיקון.
- 57.8.4. לעניין ערעור, מבוקש כי לא יהיה בסמכות רשם הוצאה לפועל לדחות בקשת מלווה על דעת עצמו וכי הנושא יועבר לדיון בית משפט השלום.
- 57.9. סעיפים 15 ו-15א (סעיפים 12 ו-13 להצעת החוק) –
- 57.9.1. בעניין זה חוזר האיגוד על טענותיו כאמור בסעיף ב' למכתבנו זה.
- 57.9.2. מבלי לגרוע מן האמור, האיגוד מבקש לטעון כי מקום בו מבקשים להשיג את תכליות החקיקה הרי שאין מקום להרחיב את ההגנות של החוק על אוכלוסיות נוספות שכן לא הוכח שהחוק לא מגן על האוכלוסיות הרלוונטיות לו. לעמדת האיגוד, ההגדרה הקודמת שהוחלה בקשר לגופים עליהם לא תחול החקיקה היתה נכונה ומתאימה וראוי להותירה על כנה על משקל "אין מתקנים מה שאינו שבור".

57.10. סעיף 15ב (סעיף 13 להצעת החוק) –

- 57.10.1 בעניין זה חוזר האיגוד על הערותיו כאמור בסעיף ב' בגוף המכתב.
- 57.10.2 לצד האמור, ומבלי לגרוע מכך, מבקש האיגוד להוסיף את האמור להלן. אמנם הערך המוגן בבסיס חקיקת העבירות הפליליות הוא הגברת ההגנה על הלוויים ומניעת וחיזוק ערכים מוגנים של מניעת העושה ואולם, את ערכים אלה תמיד יש לאזן אל מול ערכים מוגנים אחרים והם זכויות היסוד של המלוויים.
- 57.10.3 יש לקרוא את הצעת החוק לצד הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים, שמיועדת להסדיר כי שוק המלוויים יהיה שוק מוסדר שכולל גופים שהם Fit&Proper לשמש כמלוויים. רוצה לומר, העיגון של הצורך בשוק שאינו מושפע מגורמים עברייניים או כאלה שעשויים לעשוק את הלווה, נעשה בהצעת חוק נפרדת מזו. לאותם גופים שאכן יימצאו כמתאימים להמשיך בעיסוקם, אין מקום, בשם ההגנה על הלוויים, לאיים כי ידבק בהם הרבב הפלילי בשל כך שבמועד כריתת החוזה עולה שיעור עלות האשראי המרבי הידוע באותו מועד בניגוד להוראות סעיף 5(א) לחוק, בתור דוגמה.
- 57.10.4 החלת סקנציה פלילית מיידית על הגופים המלוויים עשויה לגרור תוצאה הפוכה מזו אליה כיוון המחוקק תוך שיתוסף תמריץ שלילי במיוחד למתן הלוואות לציבור שנדרש להלוואות אלה.
- 57.10.5 כמו כן, סנקציות אלה חייבות לעבור דרך המסננת החוקתית כי הן אינן פוגעות במידה שעולה על הנדרש בזכויות החוקתיות שצינו של המלוויים, שכאמור, אין חשש כי יהיו לא מתאימים לשמש בתפקידם.
- 57.10.6 על רקע האמור, מוצע לקבוע מסננת ראשונית של עיצומים כספיים, ושאלה יותאמו לגודל ולאמצעים שבידי נותני האשראי הממוסדים, וזאת לפני אכיפה פלילית, וכי בשלב הראשוני לא תהיה אכיפה פלילית כלל, עד למועד שהדבר ייבחן מחדש. למצער, האיגוד יעמוד על קביעת תקופת הגנה ראשונית במהלכה לא ניתן יהיה לאכוף הליכים פליליים על נותני אשראי ממוסדים.
- 57.10.7 כמו כן, ומבלי לגרוע מן האמור לעיל, האיגוד מבקש להעיר לגוף העבירות המוצעות, כדלקמן:

57.10.7.1. ראוי למחוק את העבירות הקבועות בסעיפים 15ב(א)(1) ו-15ב(א)(2) וזאת מהסיבה שעצם כריתת הסכם שמפר את הוראות החוק אינו מצדיק הטלת סנקציה פלילית, שכן, נקבעו סנקציות רלוונטיות אחרות שממילא יביאו לכך שלא ניתן יהיה לפרוע מהחייב סכומים גבוהים מתקרת האשראי לרבות סמכות התערבות בית משפט. העבירה היחידה שרלוונטית היא קבלה, במודע או בכוונה, היסוד הנפשי הנדרש בעבירה הפלילית, של סכומים שעולים על תקרת האשראי – וזו בלבד.

57.10.7.2. לעניין סעיף 15ב(ב) – לעמדת האיגוד ראוי לקבוע את הסעיף ככזה שמקנה לרגולטור סמכות להטיל עיצום כספי. לצד האמור, האיגוד עומד על כך שלא ניתן יהיה להטיל עיצום כספי או קנס בשל אחריות קפידה אלא רק אם התקיימה רשלנות. אשר על כן, מבוקש להוסיף לצד כל סעיפי העיצום הכספי כי יחולו רק מקום שבו מלווה דומה באותן נסיבות היה נחשב כמי שהיה צריך לדעת אודות ההפרה ותוצאותיה וכי תוביל לגביית עמלה שגבוהה מהתקרה הקבועה בחוק.

57.10.8. ראוי לשים לב כי בהתאמה לסמכויות האכיפה והעיצומים הכספיים שעשויים להיות מוטלים על המלווים, אזי יעלו העלויות התפעוליות הכרוכות במתן הלוואה לציבור הלווים כדוגמת עלויות ביטוח ואכיפה פנימית, מה שמדגיש עוד יותר את הקושי בהותרת שיעור האשראי המרבי על כנו, כאמור בסעיף ב.1. למכתבנו זה לעיל ובהתייחס לתקרת האשראי שמבוקש לקבוע בחוק זה.

57.11. לצד הערות לתיקונים המוצעים במסגרת הצעת החוק, ניכר כי מהצעת החוק נעדרת הוראה כלשהי הנוגעת בחובות הלווה. אמנם, בידי המלווים כוח רב יותר מאשר בידי הלווים, ומשכך, לכאורה, אלה לא נדרשים להגנה. יחד עם זאת, לעמדת האיגוד, ראוי להחיל על הלווים חובות תום לב כלפי המלווים, על מנת שהלווים יוכלו ליהנות מההגנות הרבות שקבועות ללווים בחוק. מקום בו לווה יפעל בחוסר תום לב כלפי המלווה בקיום זכויותיו, ייחשב כמי שאינו זכאי להגנות שנקבעו בחוק כאמור. דוגמה להוראה דומה אנו יכולים למצוא בתיקון מס' 50 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח – 1968, במסגרתו חוקק סעיף 35ב4 שמחיל חובה על מחזיק בתעודות התחייבות להימנע מניצול לרעה של כוחו בהצבעתו באסיפת מחזיקים.

58. הח"מ עומדים לרשות הוועדה בכל שאלה ו/או הבהרה נדרשת בנושא שבנדון.

בכבוד רב ובברכה,

דר ויינברג, עו"ד

עודד אופק, עו"ד

העתק: חברי כנסת חברים בוועדת חוקה, חוק ומשפט - כנסת ישראל, ירושלים